

Prof. Emina Horić
Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

UDK 371.67:811.112.2'271.14
DOI 10.57136/2744-2500.2022.17.17.141
Stručni rad

ANALIZA GREŠAKA U UDŽBENIKU „PRIMA 1 – UDŽBENIK NJEMAČKOG JEZIKA ZA ŠESTI RAZRED DEVETOGODIŠNJE OSNOVNE ŠKOLE (DRUGI STRANI JEZIK)“

SAŽETAK

Udžbenik je jedno od najbitnijih nastavnih sredstava, ali i vodeće nastavno sredstvo za rad na času u školi i mora biti precizno kreiran. Udžbenici stranih jezika moraju zadovoljavati posebna pravila, kako bi učenike podučili određenom (pod)nivou njemačkog jezika kao drugog stranog jezika. Na predmetu *Analiza grešaka u nastavi njemačkog jezika* su analizirane greške udžbenika, koji se koristi u osnovnim školama. On nosi naziv *PRIMA 1– Udžbenik njemačkog jezika za šesti razred devetogodišnje osnovne škole (drugi strani jezik)*, te je prvi susret učenika sa njemačkim jezikom kao drugim stranim jezikom unutar obrazovnog sistema. Ovaj rad ima dva cilja. Prvi cilj jeste da skrene pažnju na greške u udžbeniku za njemački kao drugi strani jezik u prvoj godini učenja. Drugi cilj ovog rada jeste da bude vodilja autorima budućih udžbenika, koja će da ih usmjeri ka što boljoj izradi udžbenika sa što manje grešaka.

Ključne riječi: udžbenik, nastavno sredstvo, njemački jezik, analiza grešaka, drugi strani jezik

Uvod

Nastavnici i nastavnice, koji rade u osnovnim i srednjim školama, svjesni su koliko je udžbenik ključan u nastavi i koliko ulogu ima u održavanju kvalitetne nastave i podučavanju učenika, u ovom slučaju, njemačkim kao drugim stranim jezikom. Udžbenik predstavlja jedno od najkritiziranih nastavnčkih sredstava. Školski udžbenik predstavlja (prema principima psihologije, didaktike, pedagogije i metodike) uređen izvor znanja. Bez udžbenika u nastavi je gotovo nezamisliv rad na većini nastavnih predmeta (Marsh, 1994: 18).

On je sredstvo za rad, te instrument komunikacije između nastavnika i učenika. Udžbenik je didaktičko – metodički oblikovano nastavno sredstvo. Koristi se u odgojno – obrazovnom radu u osnovnoj i srednjoj školi za sticanje znanja, za formiranje stavova, podsticanje kritičkog razmišljanja kod učenika i učenica, za unaprjeđenje funkcionalnog znanja i razvoj emocionalnih sposobnosti učenika i učenica, te razvoj intelektualnih sposobnosti. Sadržaji jednog udžbenika su utvrđeni nastavnim planom i programom. Taj nastavni plan i program je baziran na ishodima učenja.

Unutar *Zakona o udžbenicima u Kantonu Sarajevo* je navedeno, da se udžbenik koncipira tako, da se ne predviđa mogućnost za crtanje i pisanje, osim u udžbenicima stranih jezika, gdje je to neophodno za savladavanje određenih nastavnih sadržaja. Udžbenik može biti *cjelovit* (dakle, samostalan) ili *razgranat* (dakle, u više dijelova, sa neobaveznom radnom sveskom, zbirkom zadataka i sl.).

Spisak udžbenika/radnih udžbenika koji će se koristiti u redovnim osnovnim školama čiji je osnivač Skupština Zeničko-dobojskog kantona u školskoj 2020./2021. godini nudi ovaj udžbenik njemačkog kao drugog stranog jezika za šesti razred grupe autora (Vahidin Preljević, Marija Maležić, Jelka Dežman, Gertruda Konstanjšek). Udžbenik nosi naziv **PRIMA 1 – Udžbenik njemačkog jezika za šesti razred devetogodišnje osnovne škole (drugi strani jezik)**, Izdavačke kuća „*Nam*“ Tuzla i sadrži 23 lekcije.

Prilikom izrade ovog rada se konsultovao Zakon o udžbenicima Kantona Sarajevo, s obzirom na to da je to jedini dokument o udžbenicima koji je unutar Federacije Bosne i Hercegovine javno dostupan.

Analiza grešaka u udžbeniku PRIMA 1

Analiza grešaka udžbenika za njemački kao drugi strani jezik za šesti razred devetogodišnje osnovne podrazumijeva analizu grešaka iz različitih uglova.

Unutar analize grešaka ovog udžbenika, sve 23 lekcije su analizirane na način, da li nude induktivan ili deduktivan pristup u usvajanju novih znanja, da li učenici i učenice unutar lekcije razvijaju sve četiri jezičke kompetencije, potom da li vježbaju izgovor pojedinih glasova u zadacima. Kao dio analize grešaka udžbenika analizirane su lekcije, na način da li se u lekcijama javlja jedna ili više nepoznatih koje učenici i učenice moraju istodobno usvojiti. Vokabular u udžbeniku analiziran je, između ostalog, i na osnovu toga, da li ulazi u preporučeni vokabular za podnivo njemačkog kao drugog stranog jezika

predviđenog za šeste razrede osnovnih škola. Ova analiza grešaka sadrži i analizu sadržaja udžbenika, odnosno da li su tematske cjeline primjerene za učenike i učenice ove starosne dobi, tj. podnivoa, koji izučavaju. Na samom kraju analizirani su nastavni principi, tj. da li su neki od nastavnih principa prekršeni unutar lekcija ili zadataka udžbenika.

Induktivan/deduktivan pristup

Induktivna i deduktivna metoda se razlikuju u nastavni stranih jezika. U induktivnom učenju, tok informacija (od specifičnog ka općenitom) je usmjeren na učenika, dok je sa druge strane, u deduktivnom učenju (od općeg ka specifičnom) tok informacija usmjeren više na nastavnika – u ovom slučaju, istraženo je da li zadaci udžbenika nude induktivan ili deduktivan pristup učenju i usvajanju novih znanja. Svaka lekcija počinje ilustriranom pričom, a unutar svake priče nalaze se tri glavna lika (Jörg, Susi i Karin). Ilustrirana priča sadrži balončice, u kojima se nalazi tekst na njemačkom jeziku, koji izgovaraju likovi.

Sve lekcije udžbenika počinju isto - ilustriranom pričom na prvoj strani čiji balončići ne sadrže nikakav tekst, a na sljedećoj strani, ilustriranom pričom, gdje balončići sadrže tekst, koji aludira na dijalog između likova. Sam ovaj zadatak nema postavku zadatka koji će uputiti učenike šestog razreda devetogodišnje osnovne škole šta da rade sa ilustriranom pričom sa i bez teksta, te je samim tim suvišna stranica udžbeniku.

Mora se dodati da je zabranjeno pisanje po ovom udžbeniku, što je naglašeno na uvodnoj koričnoj strani, gdje piše: *“Zabranjeno crtanje i pisanje po udžbeniku.”*, te se ovim briše mogućnost pisanja unutar udžbenika. Mora se naglasiti da unutar *Zakona o udžbenicima u Kantonu Sarajevo* stoji, da se u udžbeniku ne predviđa mogućnost za crtanje i pisanje, osim u udžbenicima stranih jezika, gdje je to neophodno za savladavanje sadržaja.

Da bi učenici razumjeli sadržaj dijaloga na ilustraciji svake lekcije, moraju da znaju sve nepoznate riječi unutar dijaloga. Tako se u prvoj lekciji javljaju brojevi (od 1 do 10), te oni nisu napisani slovima. Djeca moraju unaprijed znati brojeve, pisati i izgovarati, kako bi uopšte mogli pročitati i razumjeti dijalog sa ilustracije, što govori da je deduktivan pristup na samom početku učenja njemačkog prisutan.

U petoj lekciji udžbenika, gdje se javljaju određeni i neodređeni član u sva tri roda i prisvojna zamjenica *mein-*, zadatak zahtijeva da članove i prisvojnu zamjenicu samo ponavljaju nakon slušanja audiozapisa, dok u šestoj lekciji,

prilikom učenja boja na njemačkom jeziku, učenici ne mogu da postepenim putem unutar zadatka dođu do spoznaje boja na njemačkom jeziku, nego su im boje predstavljene odmah u zadatku, na način da su životinje obojene (npr. krava u crveno, riba u zeleno, miš u žuto itd.) i na taj način razlikuju boje.

Zadatak sedme lekcije je konstruiran tako, da učenici vlastitim umnim radom prepoznaju društvenu igru, koja se nalazi na slici, te od toga tvore rečenice. Induktivan pristup učenju je prisutan i u narednoj lekciji, gdje se prilikom konjugacije glagola *klettern*, *schaukeln*, *spielen*, *tanzen* jasno vidi gramatički nastavak *-t*, gdje učenici vježbaju prezent trećeg lica jednine, dok se u istoj lekciji javlja imperativ, koji je samo ispisan, i koriste ga kao takvog.

Akuzativ neodređenog člana je u narednoj lekciji objašnjen tako, da svaki rod imenice odgovara nekoj boji, te se na taj način vježba kroz zadatak.

Unutar lekcija udžbenika za šesti razred ističe se u većoj mjeri deduktivni pristup, gdje je većinom gramatika *servirana* i samo se ponavlja imitacijom u zadacima (što je jedan od najčešćih tipova zadataka unutar lekcija).

Jezičke kompetencije i izgovor

Usvajanje stranog jezika se odvija postepenim usvajanjem nivoa jezičke kompetencije. Jezička kompetencija je skup svih znanja i vještina, kojima čovjek vlada prilikom komunikacije, koju sprovodi jezičkim aparatom.

Od ukupno 152 zadatka unutar 23 lekcije udžbenika za šesti razred, kroz 92 zadatka se javlja razvijanje jezičkih kompetencija. Dakle, u ukupno 61% svih zadataka unutar udžbenika se razvijaju jezičke kompetencije. Konkretno, samo dvije jezičke kompetencije *Hörverstehen* (tzv. *slušanje i razumijevanje*) i *Sprechen* (jezička kompetencija *pričanje*) su zastupljene u ukupno 92 zadatka od mogućih 152. Jezička kompetencija *slušanje i razumijevanje* je za par procenata manje zastupljena od jezičke kompetencije *pričanja* i nosi ukupno 25% svih zadataka, dok je jezička kompetencija *pričanja* zastupljena sa 36% od ukupnog broja zadataka. Jezičke kompetencije *Schreiben* (*pisanje*) i *Leseverstehen* (*čitanje i razumijevanje*) nisu zastupljene u zadacima udžbenika za šesti razred i samim tim se ne razvijaju kroz zadatke u udžbeniku. Na početku svake lekcije u udžbeniku postoji ilustrirana priča sa sličicama i tekstom koja nema postavke zadatka, gdje likovi u balončićima razgovaraju jedno s drugim. Samim tim, to bi bio samo zadatak za čitanje teksta, a ne za uvježbavanje jezičke kompetencije *čitanja i razumijevanja*. Ono što je zanimljivo, jeste da svaki drugi po redu zadatak (zadatak B) unutar svake lekcije sadrži kompetenciju *slušanje i razumijevanje*.

Udžbenik i lekcije udžbenika nisu bazirane na razvijanju sve četiri jezičke kompetencije.

Od ukupno 152 zadatka u udžbeniku, 60 zadataka (tačnije 39% zadataka) unutar udžbenika za šesti razred čini vježbanje izgovora kao akustične formulacije glasova, riječi ili rečenica njemačkog kao drugog stranog jezika kod učenika šestog razreda devetogodišnje osnovne škole. U vježbanje izgovora spada i 11 zadataka, u kojima se javljaju pjesmice, koje se metodom imitacije i čitanja teksta pjesmice vježbaju. Za pjesmice su tu i audiozapisi na CD-u i tekst svake pjesme ispisan na kraju udžbenika.

Jedna ili više nepoznatih

Svaka lekcija unutar udžbenika za njemački kao drugi strani jezik za šesti razred počinje za ilustracijom, koja sadrži oblačiće sa tekstem i koja priča određenu priču – riječi unutar oblačića su nepoznate djeci, koja tek uče njemački jezik kao drugi strani jezik, te ih ima više.

U prvoj lekciji, koja nosi naziv „Hallo!“ se javlja više nepoznatih:

- prezent gl. *sein* u 1. i 2. licu jednine;
- imperativ;
- lična zamjenica;
- brojevi od 1 do 10;
- *wer* – upitna riječ.

U drugoj lekciji naziva „*Wer ist das?*“ se javlja također više nepoznatih: Nepoznate riječi su *Stein*, *schwarz*, *weiß*, *Bruder*, prisvojna zamjenica *mein*, *Hund*, pozdrav *Tschüs*, koji se javlja tek u narednoj lekciji kao naziv lekcije, prezent glagola *sein* u 3. licu jednine, neodređeni član u nominativu itd.).

Također, zadatak F na strani broj 14 iste lekcije (koji upućuje na pjesmicu na strani 99. u knjizi, koja se samo sluša) sadrži nepoznate (glagol *bleiben*, upitna riječ *wo*, *geh'n*, 2. lice jednine modalnog glagola *können*, *Nacht*).

U lekciji br. 3 se javlja i *Genitiv bei Eigennamen* (genitiv vlastitih imena), prezent glagola biti, pored nepoznatih riječi.

U narednoj lekciji javlja i imperativ glagola sa razdvojnim prefiskom (poput *reinkommen*) za šesti razred, gdje razdvojnivi glagoli nisu predviđeni, dok se npr. u lekciji broj 6 javlja više nepoznatih, poput boja, životinja, konjugacije glagola *biti* u množini drugog lica.

Deveta lekcija također sadrži više nepoznatih, poput konjugacije glagola *haben* u množini, neodređenog člana u padežu akuzativu u njemačkom jeziku.

Unutar desete lekcije u posljednjem zadatku (u pjesmici unutar zadatka) postoji više nepoznatih riječi, modalni glagol, odvojivi glagoli, što je otprilike slučaj sa svih 11 pjesmica.

Lekcija br. 12 nosi također više nepoznatih:

- prezent glagola *haben* u 2. i 3. licu jednine;
- negativni član u akuzativu;
- nove imenice semantičkog polja „*školski predmeti*“;
- riječi iz pjesme „*Mein Hut*“ (npr. imenica *Ecke*).

U trinaestoj lekciji se javlja više nepoznatih:

- prezent modalnog glagola *wollen* u prvom licu jednine;
- prezent modalnog glagola *können* u trecem licu jednine;
- nepoznate riječi (*Hahn, Stall, Kuh, Kalb, Gans, Katze, Hase, laufen, dorthin, zurückgehen, klar*)

U lekciji br. 10 pod nazivom „*Spielen wir Schule?*“ uopšte nema nepoznatih, dok u šesnaestoj, petnaestoj i sedmoj lekciji postoji samo jedna nepoznata (u pitanju je nepoznata leksika). U svim ostalim lekcijama se nalazi više nepoznatih.

Tačnije, u 19 od 23 lekcije javlja se više nepoznatih, koju učenici šestog razreda moraju usvojiti, dok se u tri lekcije javlja samo jedna nepoznata. U jednoj lekciji od moguće 23 nema nijedne nepoznate, što je i u sadržaju udžbenika označeno kao *Wiederholung* (bos. *ponavljanje*). U samom sadržaju udžbenika se može vidjeti da se u najvećem broju lekcija javlja više nepoznatih stvari, koje učenici usvajaju kroz zadatke.

Vokabular

Da li je vokabular, koji se javlja unutar udžbenika, adekvatan za učenike šestih razreda devetogodišnje osnovne škole, ovisi o tome da li vokabular u udžbeniku ulazi u predviđen (pod)nivo jezika prema ZEROJ-u¹ za šesti razred devetogodišnje osnovne škole, te da li je značenje pojedinih riječi (ne)prikladno za taj dobní uzrast.

1 Zajednički evropski referentni okvir za jezike je zajednička baza za sve jezike, koja opisuje šta učenici, koji uče strani jezik, trebaju učiti, kako bi koristili jezik u komunikativne svrhe, te daje uvid u to, koje kompetencije i znanja moraju usavršiti, kako bi dosegli određeni nivo jezika (Trim et al, 2013).

Tako se u pjesmici unutar treće lekcije pod nazivom „*Drei Chinesen*“ javljaju riječi, koje djeca, dok slušaju pjesmicu ili dok čitaju, ne mogu razumjeti (možda ni pročitati) jer nisu napisane kao standardni njemački jezik.

Unutar udžbenika se javljaju riječi (*drüben, dumm, Bauernhof, dorthin, Gans, Stall, Kuh, Kalb, Hahn, , Zoo, Affe, , langweilig, quatsch, Löwe, hässlich*), koje ne ulaze u A1 nivo jezika, dok je preporučeni podnivo njemačkog kao drugog stranog jezika za učenike šestog razreda devetogodišnje osnovne škole podnivo A1.1.

Unutar udžbenika se, pored iznad spomenutih imenica, javljaju i pojedini glagoli sa razdvojnim prefiksima, poput *aufpassen, weglassen, weggehen, hingehen, mitmachen, auffressen*.

U lekciji broj 16, likovi unutar ilustrirane priče, koji se nalaze u Njemačkoj i pričanju njemački jezik, plaćaju konvertibilnim markama (KM). Tako sokovi, hrana, sladoled koštaju 2 KM, 5 KM u Njemačkoj.

Dok se unutar 17. lekcije javlja isti slučaj, gdje likovi u Njemačkoj (i oni sami pričaju na njemačkom jeziku) plaćaju konvertibilnim markama, u vježbi A iste lekcije se javlja imenica *Bier*, koja je neprikladna za ovu starosnu dob. U istoj vježbi se javlja rečenica:

„*Viele Fische trinken immer Bier, aber nur vier Tiger trinken Milch.*“ (bos. *Mnoge ribe uvijek piju pivo, ali samo četiri tigra piju mlijeko.*), gdje je sadržaj rečenice ne odgovara stvarnosti.

U 21. lekciji se javlja i riječ *Mist*, koja je također neadekvatna za učenice ove starosne dobi.

Unutar lekcije br. 23 javlja se i semantičko polje *saobraćaj*, koje nije A1.1 podnivo, a samim tim ni preporučeno semantičko polje, koje bi se trebalo obraditi unutar udžbenika.

Sadržaj

Unutar šeste lekcije, boje su predstavljene tako što su životinje obojene pojedinim bojama (npr. krava je ljubičasta, miš je žute boje itd.), i na taj način, učenici se susreću s bojama – boje ovih životinja ne odgovaraju bojama životinja u stvarnosti, te knjiga kroz zadatak daje neadekvatan sadržaj.

Unutar jedanaeste lekcije, u dijalogu ilustrirane priče, djevojčica dječaku govori: „*Mensch, bist du dumm...*“ (bos. „*Čovječe, kako si glup...*“), što sadržaj čini neadekvatnim.

Osamnaesta lekcija, gdje su unutar zadatka, kako bi se opisao izgled osoba sa slike, osobe nazvane *Herr Dick* i *Herr Dünn* (bos. *gospodin Debeli* i *gospodin Mršavi*), opisivajući njihov izgled, također predstavlja neadekvatan sadržaj.

Dvadeseta lekcija, koja prikazuje sadržaj u zoološkom vrtu nije adekvatan, jer učiteljica u ilustriranoj priči učeniku kaže da bi možda htio ostati s majmunom, jer kod njega u kavezu ima puno mjesta, dok se drugi učenici smiju.

Nastavni principi

Nastavni principi su osnovna pravila i zakonitosti, kojima se rukovodi nastavnik/ nastavnica u svom radu, da bi uspješno obavio zadatke nastave. Svaki čovjekov rad odvija se po nekom sistemu, određenim redom.

Tako bi i učenje stranog jezika trebalo da poštuje sljedeći red po načelu sistematičnosti i postupnosti:

- od lakšeg ka težem;
- od jednostavnog ka složenom;
- od bližeg ka daljem;
- od poznatog ka nepoznatom;
- od konkretnog ka apstraktnom.

U više navrata se u udžbeniku krše nastavni principi, poput principa sistematičnosti i postupnosti. U udžbeniku se brojevi rade u prvoj, a abeceda u desetoj lekciji. Kroz sve lekcije se radi izgovor riječi, dok se slova abecede u njemačkom još nisu učila. Kroz lekcije se javlja izgovor pojedinih glasova (npr. uvježbavanje izgovora *ß* se javlja u petoj lekciji, ali se do pete lekcije javlja kroz riječi (u drugoj lekciji, riječ *weiß*). Unutar druge lekcije se javljaju određeni, neodređeni član muškog i srednjeg roda, prisvojna zamjenica u nominativu prvog i drugog lica i upitna riječ *wann*, dakle učenje ne prati „od jednostavnog ka složenom“. Fokus osme lekcije jeste uvježbavanje prezenta trećeg lica jednine i uvježbavanje imperativa drugog lica jednine u jednoj vježbi, čime se krši princip sistematičnosti i postupnosti. Unutar jedanaeste lekcije se krši ovaj princip, jer se uvježbavanje glasa *-h-* kao zadatak javlja u ovoj lekciji, dok su se u ranijim lekcijama pojavljivale riječi sa glasom *-h-*. Trinaesta lekcija sadrži vokabular semantičkog polja „*Bauernhof*“, koji pripada A2 nivou.

Organizacija obrazovnog procesa kroz udžbenik u par navrata krši princip primjerenosti i napora.

“Organizacija obrazovnog procesa koji je primjeren psihičkim i fizičkim karakteristikama polaznika uz uvažavanje i njihove želje

i potrebe za napredovanjem. Organiziranje aktivnosti tako da one polaznicima ne budu ni preteške ni prelagane. I preteški i prelagani zadaci umanjili bi i volju odraslih za aktivnošću u obrazovnom procesu i naveli ih na odustajanje” (Poljak, 1991)

Određeni, neodređeni članovi i prisvojne zamjenice su apstraktne stvari za učenike ove starosne dobi, koje se obrađuju u zadacima jedne lekcije, što nije usklađeno sa fizičkim i psihičkim sposobnostima učenika ove starosne dobi. Na 18. strani se nudi zadatak u vidu pjesmice „*Drei Chinesen*“, koja sadrži tri strofe, od kojih su dvije strofe nisu napisane i otpjevane na standardnom njemačkom jeziku, što nije usklađeno sa fizičkim i psihičkim sposobnostima učenika ove starosne dobi. U jednoj od lekcija, sadržaj je obiman (članovi imenica i prisvojna zamjenica i lične zamjenice *er, sie, es* se obrađuju unutar jedne lekcije), te nije moguće da se usvoji u jednoj lekciji. Zadatak šeste lekcije, u kojem su životinje obojene u različite boje, što nije prava slika stvarnosti, nije usklađen sa psihičkim sposobnostima učenika njihove starosne dobi. Prezent trećeg lica jednine i imperativ drugog lica unutar samo jednog zadatka osme lekcije nije u skladu sa psihičkim sposobnostima učenika starosne dobi.

Princip aktivnosti i razvoja podrazumijeva prisutnost u nastavi: intelektualnu, senzornu, praktičnu i izražajnu, gdje je učenik aktivan subjekt u procesu nastave, gdje je uspjeh učenika jednak udjelom njegove aktivnosti i gdje učenici do spoznaje kroz zadatke dolaze vlastitim umnim radom. Zadatak u kojem je potrebno usvojiti korištenje određenog, neodređenog člana i prisvojne zamjenice ponavljanjem rečenica nakon audiozapisa krši princip aktivnosti i razvoja, jer učenici ove gramatičke strukture ne usvajaju svojom aktivnošću i umnim radom, nego metodom imitacije. Metoda imitacije, kojom se krši princip aktivnosti i razvoja, se javlja i u šestoj lekciji, gdje se ponavljaju korištenje prijedloga *nach/zu/in/um*, a zatim i na mjestu, gdje se ponavljaju koje je boje životinja na slici nakon audiozapisa. Unutar šeste lekcije učenici ne dolaze sami svojim umnim radom do zaključka, kako se kroz prezent mijenjaju modalni glagoli, nego metodom imitacije. U sedamnaestoj lekciji se javlja glagol *kosten* (*koštati*), koji učenici ne mogu vlastitim umnim radom konjugirati u zadatku, nego su dobili već gotove forme u licima jednine i množine, i takve su ih i koristili unutar zadataka. Ista stvar se javlja i kod brojeva od 11 do 20 i kod glagola *essen* i *trinken*. Lekcija br. 20 sadrži zadatak, gdje učenici prilikom rada zadatka ne dolaze do zaključka, kako tvoriti modalne glagole (*wollen* i *können*) kroz lica u prezentu, nego su oblici glagola ispisani u zadatku, te kao takve ih koriste prilikom izrade zadatka.

Poštivanje principa racionalizacije i ekonomičnosti podrazumijeva da u što manjem trošku vremena postigne najveći mogući učinak.

“Smisao je ekonomičnosti da se postigne najveći učinak sa što manjim utroškom vremena, sredstava i snaga. Racionalizirati nastavu znači provesti smišljene, odnosno racionalne promjene u nastavnim postupcima da bi se postigao kvalitetniji rezultat i veći učinak.” (Poljak, 1991).

Čitanje teksta unutar ilustracije, usvajanje nepoznatih riječi, članova (određenih i neodređenih), prisvojne i lične zamjenice, tvorba dijaloga kroz dva zadatka unutar pete lekcije uzima mnogo vremena, da bi se usvojila gramatika i nepoznate riječi. Također, u 19. lekciji, ovaj princip se nije ispoštovalo iz razloga što ovdje postoje vježbe, koje bi uzele mnogo vremena, kako bi se usvojila leksika, tj. vokabular (npr. dijelovi tijela).

Apstraktne činjenice je učenicima ove starosne dobi mnogo teže razumjeti, nego konkretne. Učenje će s psihološkog stajališta biti efikasnije ako je utemeljeno na konkretnim sredstvima. Tako se kroz par primjera unutar udžbenika za šesti razred krši princip očiglednosti i apstraktnosti, poput zadatka šeste lekcije, gdje su životinje obojene u specifične boje (npr. krava u ljubičastu boju), gdje se uče boje. Također, pjesmice sa dosta nepoznatih riječi i bez slike ili pratećeg videa, koje su apstraktne učenicima šestog razreda, su primjer kršenja principa.

U nastavi se uvijek provodi proces raščlanjivanja (diferencijacije). Prema literaturi Poljaka (1991), proces diferencijacije prati proces integracije. Posljednja lekcija ilustracijom nije povezana sa ilustracijama ostalih lekcija, te ne sadrži iste likove. Postoje ukupno 23 lekcije unutar knjige, te je učenicima ove starosne dobi teško povezati sve 23 lekcije u jednu cjelinu, od kojih svaka nosi naslov, koji nema povezanosti sa sljedećim ili prethodnim naslovom.

Učenje je individualna aktivnost, prije svega, ali čovjek ima potrebu da komunicira sa drugima. Samim tim se uvodi i princip individualizacije i socijalizacije, koje je jednim dijelom prekršeno, jer lekcije ne nude mogućnost za rad u grupi, nego samo za samostalan rad i rad u paru.

Zaključak

Ovo istraživanje je nastalo kao rezultat predmeta *Analiza grešaka u nastavi njemačkog jezika*. Izvršena je analiza grešaka u udžbeniku za njemački kao drugi strani jezik, koji se koristi u šestom razredu devetogodišnje osnovne škole.

ISTRAŽIVANJA

Udžbenik PRIMA 1 jeste prvi susret sa njemačkim jezikom u obrazovnom sistemu, stoga je jako bitan. Analiza grešaka gledala se iz više uglova. Prvenstveno, da li zadaci induktivno ili deduktivno uvode učenike šestih razreda u nova znanja (vokabular, riječi, gramatiku i sl.). Zaključeno je da se u kreiranju zadataka udžbenika u većem dijelu koristio deduktivni metod (od općeg ka specifičnom). Analiza jezičkih kompetencija i izgovora podrazumijevala je analizu svakog zadatka udžbenika na osnovu toga, da li se kroz zadatak razvijaju jezičke kompetencije ili izgovor. 61% svih zadataka unutar udžbenika razvija jezičke kompetencije, dok preostalih 39% čini izgovor, tj. uvježbavanje izgovora. 61% zadataka razvija samo dvije jezičke kompetencije, te nije pronađen nijedan zadatak, u kojem se razvijaju druge dvije kompetencije. Vježbanje izgovora se najčešće odvija metodom imitacije.

Sumarni prikaz zastupljenosti zadataka razvijanja jezičkih kompetencija i zadataka izgovora unutar zadataka udžbenika:

Jezičke kompetencije		Izgovor i pjesme	
Slušanje i razumijevanje	Pričanje	Izgovor	Pjesme
38 (25%)	54 (36%)	49 (32%)	11 (7%)

Analizirane su lekcije na način, da li nude jednu ili više nepoznatih prilikom usvajanja novih znanja u lekcijama udžbenika, te je zaključeno da se u 19 od 23 lekcije uvijek javlja više nepoznatih, koje se moraju usvojiti. Ekscerpirani su i pojedini primjeri, gdje se javlja više nepoznatih unutar jedne lekcije. Ekscerpirani su primjeri za svaku analizu. Unutar lekcija je pronađena leksika, koja nije u skladu sa podnivoom jezika, koji je predviđen za šesti razred devetogodišnje osnovne škole (poput sematičkog polja *saobraćaj, na farmi* i sl.), te neprimjerena leksika za ovu starosnu dob (poput riječi *Mist*). Pronađen je sadržaj (slikovni i tekstovni), koji nije adekvatan – poput životinja, obojenih u različite boje, koje ne odgovaraju bojama u stvarnosti (npr. krava je ljubičaste boje). Pronađen je također dio u knjizi u kojem učiteljica govori učeniku da ide u kavez s majmunima, dok se ostala djeca smiju ili gdje djevojčica naziva dječaka glupim, jer ne zna računati. Sedam nastavnih principa je prekršeno u zadacima unutar udžbenika, te su neki primjeri kršenja nastavnih principa ekscerpirani.

ANALYSIS OF ERRORS IN THE TEXTBOOK „PRIMA 1 – GERMAN LANGUAGE TEXTBOOK FOR THE SIXTH GRADE OF A NINE-YEAR PRIMARY SCHOOL (SECOND FOREIGN LANGUAGE)“

SUMMARY

The textbook is one of the most important teaching aids, but also the leading teaching aid for class work at school, and they must be precisely created. Foreign language textbooks must meet special rules in order to teach students a certain (sub)level of German as a second foreign language. Textbook errors were analysed in this paper. The textbook is called PRIMA 1 – German language textbook for the sixth grade of a nine-year primary school (second foreign language). It is the students' first encounter with German as a second foreign language within the educational system. This paper has two goals. The first goal is to draw attention to errors in the textbook for German as a second language in the first year of study. The second goal of this paper is to be a guide for the authors of future textbooks, which will direct them towards the best possible production of textbooks with as few errors as possible.

Keywords: textbook, teaching aid, German language, error analysis, second foreign language

Izvor

PRELJEVIĆ V./ MALEŽIĆ M./ DEŽMAN J./ KONSTANJŠEK G. (2009), *PRIMA 1– Udžbenik njemačkog jezika za šesti razred devetogodišnje osnovne škole (drugi strani jezik)*, Izdavačka kuća „Nam“, Tuzla

Literatura

BOGNAR, L./MATIJEVIĆ, M. (1993), *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb
FRAGIADAKI, K. (2002), *Analyse von DAF-Lehrwerken*, GRIN Verlag, Munich
MALIĆ, J. (1986), *Koncepcija suvremenog udžbenika*, Školska knjiga, Zagreb
MARSH, J. C. (1994), *Kurikulum: temeljni pojmovi*, Educa, Zagreb
POLIĆ, B./HASANICA, M. (2021), *Metodika nastave stranih jezika*, Univerzitet u Zenici, Zenica
POLJAK, V. (1980), *Didaktičko oblikovanje udžbenika i priručnika*, Školska knjiga, Zagreb
POLJAK V (1991), *Didaktika*, Školska knjiga, Zagreb

ISTRAŽIVANJA

- POLJAK, V. (1985), *Didaktika, Školska knjiga*, Zagreb
- RICHAUDEAU, F. (1980), *The design and production of textbooks*, Farnborough, Paris
- TRIM J./NORTH B./ COSTE D./ SHEILS J. (2013), *Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen für Sprachen: lernen, lehren, beurteilen*, Klett-Langenscheidt, München
- URKOM, A. (2017), *Jezička kompetencija i savremeno društvo*, Szlav Filologai Tanszek, Budimpešta
- Zakon o udžbenicima Kantona Sarajevo (2019)